

Asia: VN/14961/2024

Lausuntopyyntö keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta (KAISU3)

Toimenpideohjelma tavoitteiden saavuttamiseksi

Avovastaus

-

Liikenne

Avovastaus

-

Maatalous

Avovastaus

-

Rakennusten erillislämmitys

Avovastaus

-

Työkoneet

Avovastaus

-

Jätehuolto

Avovastaus

-

F-kaasut

Avovastaus

-

Teollisuus ja muut päästöt**Avovastaus**

-

Kuntien ja alueiden ilmastotyö**Avovastaus**

-

Kulutuksen hiilijalanjälki**Avovastaus**

-

Julkiset hankinnat**Avovastaus**

-

Muut poikkisektorit**Avovastaus**

-

Suunnitelman ympäristö-, talous- ja sosiaaliset vaikutukset**Avovastaus**

-

Muita huomioita**Avovastaus**

Pohjois-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmasta (KAISU)

KAISU on ilmastolain mukainen suunnitelma taakanjakosektorin päästöjen vähentämiseksi, ja se tukee Suomen ilmastolain sekä EU:n päästövähennystavoitteiden saavuttamista. Taakanjakosektoriin kuuluvat liikenne, maatalous, rakennusten erillislämmitys, työkoneet, jätteiden käsittely, jätteenpoltto, F-kaasut sekä päästökaupan ulkopuoliset teollisuuden päästöt. Suunnitelma

perustuu KEITO-työn päästöskenaarioihin ja yhdistää laskennallisen analyysin konkreettisiin politiikkatoimiin, joiden toimeenpano edellyttää laajaa alueellista ja sektorirajat ylittävää yhteistyötä. Nyt lausunnolla oleva KAISU on kolmas laatuaan ja on valmisteltu rinnakkain uuden energia- ja ilmastostrategian kanssa.

EU:n taakanjakoasetuksen mukaan Suomen päästövähennysvelvoite vuodelle 2030 on vähintään – 50 % vuoden 2005 tasosta (enintään 17,1 Mt CO₂-ekv.). Ilmastolain tavoitteena on hiilineutraalius vuonna 2035 ja pian sen jälkeen hiilinegatiivisuus. Hiilineutraaliuden ohella yhteenlaskettuja taakanjako- ja päästökauppasektorin päästöjä tulee vähentää 60 % vuoteen 2030 ja 80 % vuoteen 2040 mennessä verrattuna vuoteen 1990. Velvoitteet ovat kumulatiivisia kaudelle 2021–2030, ja vuosien 2026–2030 kiintiöt vahvistetaan 2025. Joustomekanismeja voidaan hyödyntää, mutta päästövähennystarve kasvaa erityisesti 2020-luvun lopulla.

Nykytoimiskenaario (WEM) ennustaa taakanjakosektorin päästöiksi:

- 2030: 18,9 Mt CO₂-ekv.
- 2035: 15,4 Mt CO₂-ekv.
- 2040: 13,4 Mt CO₂-ekv.

Vuonna 2035 kokonaispäästöt päästökauppa- ja taakanjakosektorilla olisivat 21,9 Mt, josta noin 70 % taakanjakosektorilta. Maankäyttösektori (LULUCF) olisi yhä merkittävä päästölähde (~16 Mt vuonna 2035). Vuoden 2030 ennusteeseen jää noin 1,8 Mt päästökuilu EU-velvoitteeseen nähden.

Edellinen KAISU (2022) nojasi kertaluontoiseen ETS- ja LULUCF-joustoön. Nyt maankäyttösektorin nettonielun heikentyminen (2021–2025 vaje arviolta 110–115 Mt CO₂-ekv.) voi siirtää merkittävän päästövähennystarpeen taakanjakosektorille.

Nyt samaan aikaan lausunnolla olevan kansallisen ilmasto- ja energiastrategian luonnoksessa todetaan, 'vuonna 2022 annetun maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman (MISU) valmistumisen jälkeen maankäyttösektorin tilanne-, kehitys- ja tulevaisuuskuva ovat muuttuneet merkittävästi sekä uusien inventaariotietojen että laskentamenetelmien päivittämisen seurauksena. Maa- ja metsätalousministeriö toteuttaa ilmastolain mukaisen MISUn väliarvioinnin vuoden 2025 aikana. Kun komissio esitteli LULUCF-asetusehdotuksensa vuoden 2021 heinäkuussa, Suomella oli käytettävissä KHK-inventaario- ja skenaariotiedot, joiden mukaan tuolloin tekeillä olleen MISUn täysimittaisella toimeenpanolla olisi ollut mahdollista saavuttaa Suomelle asetuksessa ehdotettu vuoden 2030 tavoite.' Nyt strategiassa esitetään, että maankäyttösektori on muuttunut päästölähteeksi (-11,8 Mt CO₂-ekv. 2021–2023), mutta siitä huolimatta asetetaan tiukka velvoite (vuosina 2026–2029 enintään 4,3 Mt kumulatiivisia päästöjä).

Viimeaikaisessa tieteellisessä keskustelussa on nostettu esiin, että LULUCF-laskentaan liittyy merkittäviä epävarmuuksia, mikä voi aiheuttaa kustannuspaineita ja vaikeuttaa kustannustehokkaita ratkaisuja.

Suunnitelman päästövähennyslaskelmat perustuvat tuotantoperusteisiin päästöihin. Kulutusperusteiset päästöt on esitetty taustatietona poliittisella tavoitteella puolittaa hiilijalanjälki vuoteen 2030 mennessä, mutta ne eivät muodosta sitovia velvoitteita. Kulutusperusteiset päästöt ovat vähentyneet hitaammin kuin tuotantoperusteiset.

Tämä liittyen on hyvä ymmärtää, että ilmasto on globaali ilmiö, eikä tuotannon siirtyminen ulkomaille (hiilivuoto) ratkaise ongelmaa. Suomalainen osaaminen ja yritykset voivat tarjota ratkaisuja, ja yritysten kilpailukyvyistä ja investoinneista on pidettävä huolta. Ratkaisukeskeisyys ja elinkeinoelämän kytkeminen ilmastotyöhön ovat olennaisia.

Kokonaiskestävyyden toteutuessa ilmastotoimet ovat laajasti kannatettavia, mutta siirtymän oikeudenmukaisuus on varmistettava. Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää suunnitelman toimenpiteitä oikeansuuntaisina, mutta korostaa pohjoisen harvaanasuttujen ja pitkien etäisyyksien alueiden erityispiirteiden huomioimista tavoitteiden asetannassa ja vaiheistuksessa. Energiantuotanto, toimivat liikenneyhteydet sekä maa- ja metsätalous ovat paitsi aluetalouden, myös koko Suomen huoltovarmuuden ja kriisinsietokyvyn kannalta keskeisiä.

Suunnitelmassa kuntien ja alueiden rooli sekä yhteistyö mm. ELY-keskusten kanssa on kuvattu hyvin. Yhteistyötä tehdään laajasti eri toimijoiden, kuten myös Suomen Metsäkeskus, kanssa. Kuntien päätökset ohjaavat ilmastotyötä monella sektorilla (maankäyttö, rakentaminen, julkiset hankinnat). Pohjois-Pohjanmaalla maakuntakaavoilla on ohjattu muun muassa tuulivoimaa, turvetuotantoa, uusiutuvan energian sekä bio- ja kiertotalousalueiden sijoittumista. Toukokuussa 2025 hyväksytty energia- ja ilmastovaihemaakuntakaava osoittaa uudet seudullisesti merkittävät tuulivoima-alueet – Pohjois-Pohjanmaa on Suomen johtava tuulivoimamaakunta. Pohjois-Pohjanmaan 30 kunnasta 11 kuuluu HINKU-verkostoon ja yli 70 % asukkaista asuu kunnassa, jossa ilmastotyötä ohjaa strategia tai ohjelma. Alueellinen ilmastotiekartta 2021–2030 määrittää maakunnan yhteisen tahtotilan ja toimet hiilineutraaliuden saavuttamiseksi. Maakuntaliitto koordinoi sidosryhmistä koostuvaa ilmastotyön neuvottelukuntaa ja osallistuu valtakunnalliseen ilmastotyöverkostoon. Pohjois-Pohjanmaan liitto vaikuttaa liikennejärjestelmätyössä kansainvälisesti sekä valtakunnallisella, ylimaakunnallisella, maakunnallisella ja kaupunkiseututasolla.

Ilmastotoimien rahoituslähteitä on useita, mutta niiden täysimääräinen hyödyntäminen vaatii aktiivista työtä. Maakuntaliitot, ELY-keskukset ja TKI-toimijoiden neuvontahankkeet voivat tarjota kunnille ja yrityksille konkreettista asiantuntija-apua ja tukea rahoituksen saamiseksi. Tulevalla EU-ohjelmakaudella 2028-2034 on varmistettava rahoitus näihin teemoihin myös alueellisesti.

Ilmastotavoitteiden saavuttaminen edellyttää johdonmukaista, alueiden erityispiirteet huomioivaa toimeenpanoa, riittäviä resursseja ja vahvaa yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Pohjois-Pohjanmaan liitto on valmis jatkamaan aktiivista rooliaan alueellisen ilmastotyön koordinoijana ja kumppanina, jotta ilmastotoimet tukevat sekä päästövähennyksiä että alueen elinvoimaa ja huoltovarmuutta.

Rämet Jussi
Pohjois-Pohjanmaan liitto

Isomäki Ritva
Pohjois-Pohjanmaan liitto